

Chaamse hoenders, tekst Houwink, 1940

Houwinck staat bekend als één van de grootste en meest gedetailleerde schrijver van hoenderrassen. Zijn werk geldt heden ten dagen nog als "de bijbel voor de hoenderfokker". Recent zijn nieuwe documenten ontdekt welke worden verwerkt tot een nieuw uitgave. Hoenderfokkers zien hier reikhalzend naar uit. Bij deze documenten is een beschrijving/inventarisatie gevonden betreffende o.a. het Chaams hoen. In de Chaamse hoender courant wordt deze tekst voor het eerst sinds jaren weer gepubliceerd. Bijzonder zijn de tellingen van de rassen. maar ook de beschrijving dat het "Breda hoen" geen Kraaikop blijkt te zijn maar een Bredasche Kapoen, dus een Chaams hoen (iets wat ik in eerder publicaties al heb beweerd). U kunt in onderstaand document eveneens lezen waarom het Chaams hoen zo snel op het platte land verdween!

Ad Taks, augustus 2006.

Chaamse hoenders, 1888

"s-Hertogenbosch. (Kasteel Helvoirt)

Enkele landhoenders, maar vooral veel kruisingen, w.o. Kuifhoenders, baardhoenders.

Jhr. de Jonge van Zwijnsbergen, die op Kasteel Helvoirt woonde, vertelde mij dat er voor een 20 tal jaren de volgende plaatselijke landhoenders bekend waren: Kuiksche, Maaslandse Peellanders, Helmondse Kempense, Chaamse en Zundertse. Ik logeerde bij hem. Hij had veel nieuwe rassen uit België ingevoerd, nl. Houdans, Vechthoenders, Maleiers enz,

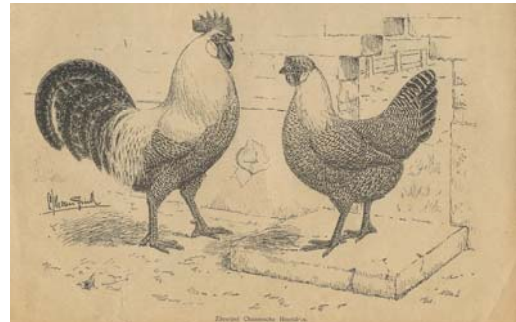
± 6 Hanen: patrijskleur, goudpel, zwart, wít, zilverpatrijs, maaslandse grijzen?

± 100 Hennen: Patrijskleur, goudpel, zwart, wit, zilverpatr., maaslandse grijzen?

± ? gekruist: Hanen -met kuiven, baarden

± ? gekruist: Hennen met kuiven, baarden, knobbel-rozekammen.

Een telling was niet mogelijk. Deze pelhoenders waren iets groter dan de Friese, dus ongeveer gelijk aan de Drentse. Eigenaardig was hier dat ook de hanen peltekening vertoonden, dus heel anders dan in Drenthe, waar ze bruin zijn met zwarte staarten, zonder peltekening.

Noord-Brabantse Landhoenders

(Volgens beschrijving van Jhr.de Jonge v.Zwijnsbergen in Noord-Brabant ± 1850).\

Kuiksche patrijzen	(Patrijskleurig)
Maaslandsche grijzen	(Zilverpatrijs).
Peellandsche zilvers	(Zilverpellen)
Peellandsche gouden	(Goudpellen)
Helmondsche zwarten	
Kempensche gelen	(Goudpel, licht)
Chaamsche pellen	(Goudpel)
Zundertsche blauwen	(Roodblauw of Koekoek?)
Brakelsche pellen	(Donker gepeld)

Toen ik mijn aantekeningen doorzag, bleek het dat er in dat jaar, 1888, van al deze genoemde landrassen nog slechts enkele zuivere tomen hier en daar aanwezig waren, nl.

Gennep:	Kuiksche patrijzen	3 tomen
Helvoirt:	Maaslandsche grijzen	1 toom
Valkenswaard:	Peellandsche zilvers	1 toom
	Peellandsche gouden	2 tomen
Asten:	Helmondsche zwarten	4 tomen
Riel:	Kempensche gelen (goudpel)	20 tomen
Chaaam:	Chaamsche pellen	honderden tomen
Breda:	Zundertse blauwen(rood-koekoek-blauw)	4 tomen
Breda:	Brakelsche pellen (donker)	veel tomen

Iedere streek die zich afzonderlijk hield van de anderen, had zijn eigen landhoenders; deze kwamen zuidelijk ook zo in België voor. Men fokte ze op kleur en voor hanen gevechten op het land.

Tilburg (Land van Chaam - zuidelijk)

Vanaf Riel, Goirle tot Chaam langs de weg op de boerderijtjes, allen landhoenders in de pelkleuren (voornamelijk bruin, doch ook geel en wit gepeld). Ook de hanen peltekeningen. De grootte was als de Drentse hoenders, kleine kammen, witte oorlellen, blauwe poten. Terecht kon men hier spreken van Chaamse pellen; ook in het iets zuidelijker Kempenland meest goudpellen. (Kempensche gelen volgde J.v.Z?)

De pellen werden ook Bredasche Kapoenen genoemd. Wat wij verstonden onder Kraaikoppen of Bredasche kapoenen, deze heb ik nergens gezien. Men kende ze niet. Wel waren er in 's-Hertogenbosch Kuifkippen met 2 hoorntjes en lange bekken, maar dit waren geer kraaikoppen. Misschien de voorlopers van dit ras. Ook te Breda zag ik deze. In Tilburg zag ik bij een liefhebber zwarte hoenders met puntkuif, 2 hoorntjes, baard en kinlellen: door Swijntink geleverd.

De Bredase Kapoenen.

In Breda bracht ik de Firma Bertram die daar een poelierszaak had. Ik wilde wel iets meer weten over de Bredase Kapoenen. **Wat ik hier zag bevestigde hetgeen de heer Swijntink te Arnhem mij had meegedeeld, nl. dat het woord "Bredase Kapoenen" een reclame naam was die Swijntink had uitgevonden voor zijn "kraaikopkopoenen"** Hij had dit voorbeeld nagevolgd en ze ook maar "Bredase Kapoenen" genoemd. Ze hadden een oude knecht van bijna 70 jaar die altijd voor de Firma Bartram had gewerkt die o.a. het volgende vertelde:

Omstreeks 1850 en al veel eerder kende men in Noord-Brabant enkel Chaamse kippen; en Bredase Kraaikoppen bij de stadsliefhebbers. Omstreeks 1880 werden de Italiaanse hoenders ingevoerd. Iedereen moest van die mooie witte kuikens hebben; ze kostten maar enkele stuivers. Van de Chaamse kippen, zowel als voor de Kraaikoppen maakten wij Kapoenen. **Toen de kraaikoppen er nog niet waren dienden de Chaamse als: Bredase Kapoenen"** . Bij een feestmaal dat omstreeks 1808 door een Kasteelbezitter bij een huwelijk werd gegeven, kwamen voor: Bredase Kapoenen. Dit waren Chaamse hoenders, want kraaikoppen zag men hier toen nog niet. In 1881 bestelde Z.M. Koning Willem III, 1-12 Chaamse pellen, bestemd voor het Paleis: Het Loo

2^e reis van Houwink door Nederland 1900

Van de 9 plaatselijke rassen die ik beschreef op mijn 1e reis in 1888, zocht ik speciaal naar hun aanwezigheid en besprak ik met de boeren hun verdwijnen. Ze zeiden dat de pluimveeadviseurs die van de eierveilingen naar hun toekwamen hun aanraadden de landhoenders zo spoedig mogelijk op te ruimen en daarvoor Italiaanse hoenders in de plaats te nemen. Wie dit niet deed, kon niet meer aan de Veilingen der Coöperatieve vereniging broeden..! Zo waren ze dus allemaal in een paar jaren opgeruimd. Er liepen alleen nog Leghorns in de patrijkskleur en witte kleur. In de buurt van Gelik tot Helmond zag ik in 5 dorpen nog mooie Chaamse hoenders(goud-en zilverpel) . De boeren konden er niet van scheiden en leverden hun eieren dan maar aan particulieren en niet aan de Coöperaties.

<u>Tilburg.</u>	Tomen Chaamse, Leghorns, kruisingen van beiden.
<u>Riel</u>	idem
<u>Goirle.</u>	idem
<u>Chaam</u>	idem
<u>Breda</u>	idem

